

KÂBE’NİN TAMİRİ*

Es-selâmü aleyküm ve rahmetu’llâhi ve berekâtühû!..

Aziz ve sevgili Akra dinleyicileri!..

Size bugün, bu cuma günü Mekke-i Mükەرreme’den hitab etmekle çok mutluyum, bahtiyarım. El-hamdü lillâh, umre için arkadaşlarla bir grup halinde buraya gelinmiş bulunuyor. Şimdi buradayız. Onun için biraz Mekke-i Mükەرreme’yle ilgili, Mescid-i Haram’la ilgili bilgiler sunmak istiyorum sevgili dinleyicilerime...

Tabii Türkiye’de artık kasım ayının ortaları. Şarkı ile garbı arasında, kuzeyi ile güneyi arasında farklar var ama, kışın içinde... Fakat burada öyle değil, burada güneşlik. Hatta kurak bir mevsim, yâni yağış da yok. İki gün önce sabah namazından sonra *salât-ı istiskâ*, yâni yağmur dileme duası yapıldı. İmam Efendi hutbe okudu:

“—İşte bu yağmurların kesilmesi, zekâtın verilmesindedir, insanların günaha dalmasındandır. Bakın büyük bir kuraklık var, tevbe edelim, Allah-u Teâlâ Hazretleri’nin yoluna dönelim! Allah- u Teâlâ Hazretleri böyle yolunda yürüyen kullara semâdan bardaktan boşanırcasına bereket, yağmur indirir.” diye böyle hutbe îrad eyledi.

---

* Bu konuşma; Merhum Dr. Metin Erkaya tarafından, titizlikle çalışılarak metne dönüştürülmüştür. Mekanı Cennet olsun.

Böylece Kâbe-i Müşerrefe'nin karşısında, Mescid-i Haram'da, arkadaşlarımıza, umre yapan kardeşlerimize, bu sırada burada bulunan kardeşlerimize, bir yağmur için cemaatle namaz kılma nasib oldu. Sabah namazından sonra işrak vaktinde böyle bir namaz kıldık. Onu bir bilgi olarak sunuyorum. Yâni buralarda hava biraz güneşli ve yağışsız ve suya ihtiyaç fazla durumda imiş. Hava durumu böyle...

Mescid-i Haram'a gelince, Mescid-i Haram'da çok görülmemiş bir durumla karşı karşıyayız. Kâbe-i Müşerrefe'nin etrafı bembeyaz paravana ile, yâni tahtalarla –artık tahta mıdır malzemesi bilmiyorum, maden midir– şöyle çepeçevre etrafı kapanmış, Kâbe görünmüyor. Bazen Hacer-i Esved'in olduğu kısım şöyle iki metre yükseklik, üç metre genişlik. Oradan Kâbe-i Müşerrefe'nin o mâlûm duvarlarını görüyoruz. Esmer taşlarını, siyah renkli taşlarını, aralarındaki beyaz kireçten sıvayı görüyoruz. Başka yeri görünmüyor. Çünkü Kâbe-i Müşerrefe tâmir görüyor.

Belki Türkiye'deki kardeşlerimizin bilgisi yoktur; hacdan kısa bir zaman sonra, Kâbe-i Müşerrefe'yi tâmire almışlar. Çünkü çatısı akıyormuş, belki çatısını tutan asıl malzemesi ahşap idi. Onlar asırlar boyunca öyle durduğu için, çürümüş olsa gerek; tamir ihtiyacı hâsıl olmuş. Kâbe tamirde şu sıralarda...

a. Kâbe'nin İçi

Biz bun İstanbul'dayken duymuştuk ve temenni ediyorduk ki:

“—İnşâallah biz gidinceye kadar tamir bitmiş olur da, biz de Kâbe-i Müşerrefe'mizi o mübarek görünüşüyle, duvarlarıyla, altın kapısıyla, siyah örtüsüyle, siyah örtüsünün üstüne altın işlemeli ayetleriyle doya doya, gözyaşları içinde seyrederiz.” diye düşünüyorduk.

Şimdi bembeyaz. Böyle kendi asıl boyundan da daha yüksek bir şekilde etrafı çevrilmiş durumda. Etrafına artık iskele de kurulmuş durumda herhalde... Onun için, Kâbe-i Müşerrefe'nin sadece Hacer-i Esved tarafı bazen görünüyor, başka yerleri görünmüyor. Tavaf daha geniş bir daire halinde yapılıyor. Bu değişik bir görünüm.

Biz, “Keşke bu tamirat bitmiş olsaydı...” filân derken sevgili dinleyiciler, burada çok güzel bir durumla, lütufla karşılaştık: Bazı dostlarımız, kardeşlerimiz burada tanıdıkları olan kimseler aracı oldular, dediler ki:

“—Hocam, Kâbe-i Müşerrefe'nin içine girmek ister misiniz?..”

Tabii canımıza minnet, can fedâ... Hatta Kâbe-i Müşerrefe'nin içine girmek çok büyük bir lütf.

“—Hay hay!” dedik.

Bekledik ve nasib oldu, bizi aldılar içeriye... Kapılar var, ilk önce askerler duruyor. Tavaf edilen yerin Kâbe tarafında parmaklıklar var.

O parmaklıklardan daha içeriye kimseyi sokmuyorlar. Oradan içeriye giriyorsunuz.

Ayrıca şöyle bir kapı var. İçerisi hiç görünmüyor. O kapının küçük bir gözleme penceresi var, oradan kim geldi diye bakıyorlar; kapıyı ona göre açıyorlar. Biz oraya girdik. Kâbe-i Müşerrefe'nin o Hatîm, Hicr-i İsmâil kısmından ileriye doğru yürüdük, Rûkn-ü Şâmî'den, Rûkn-ü Irâkî'ye doğru Hatîm'in içinden yürüdük. Rûkn-ü Irâkî'den Rûkn-ü Hacer-i Esved'e doğru, yâni kuzeyden güneye doğru diyelim, bir rampa, çıkış yapmışlar. Kâbe-i Müşerrefe'nin kapısına oradan yavaş yavaş çıkılıyor. Her taraf iskele... Yukarıya çıktık. Kâbe-i Müşerrefe'nin kapısı açık. El-hamdü lillâh içeriye girdik.

Kâbe-i Müşerrefe'nin ölçülerini, şimdiki ölçülerle şu anda, işte 11-12 metre civarında olduğunu tahmin ediyorum. Ama eski ölçülerle, Hacer-i Esved'den Rûkn-ü Irâkî'ye kadar doğu cephesi olan, kapı olan kısım 33 zira [12 m]. Öbür tarafı da, yâni Rûkn-ü Irâkî'den Rûkn-ü Şâmî'ye kadar, o yarım daire şeklindeki kısmın ölçüsü de 20 kûsür zira [10.7 m]. Yâni, bir tarafı daha uzun Kâbe-i Müşerrefe'nin. Kapıdan girdiğiniz zaman, o kapının olduğu cephe, öteki cepheye göre daha uzunca. Yâni, Kâbe tam dört köşe değil, küb şeklinde değil. Biraz uzun, tabanı dikdörtgen şeklinde...

Kapıdan içeri girdiğiniz zaman —ben tabii heyecan içinde, gözyaşları içinde içeri girdiğim zaman— görünen durum, her tarafa naylonlar serilmiş. İnşaat var çünkü, her taraf tozlu...

Tavanı değiştirmişler. Çünkü tavan akıyormuş, belki de çökme ihtimali varmış; mühendis kardeşlerimizin beyan ettiğine göre...

İçeri giriyorsunuz. İçeri girdikten sonra, kapıya göre karşı tarafa baktığınız zaman, ortada üç tane direk var. Üç tane direk, yâni uzunlamasına olan kısımda, kapı olan cepheye paralel olarak ortada üç tane direk var, yukarıya kadar çıkıyor. Başınızı yukarı kaldırdığınız zaman, yukarıda benim gördüğüm ahşap bir tavan var. Demek ki, ilk önce beton döktüler, sağlamlaştırdılar. Altını herhalde ahşap kapladılar. Direkleri de Hindistan'dan, çok kıymetli ağaçlardan yapılmış, getirilmiş diyorlar. Direklerin oturduğu kısım, madenî bir tabla üstüne oturmuş, böyle çok sağlam vidalarla tesbit etmişler. Yâni, direk doğrudan doğruya yere oturmasın, çürümesin diye gâliba, altına madenî bir kâide yapmışlar.

Ben böyle biraz sizlere anlatırım, hafızamda kalsın diye, etrafa o gözle de biraz, haber vermek için de kardeşlerime, o gözle baktım. Üç tane direk var Kâbe'nin mekânının içinde. Eskiden tavanı tutuyormuş. Belki şu anda tavanı tutmaya lüzum kalmadan tavan yapılabilirdi ama, aynen o direkler muhafaza edilmiş.

Etraf duvarları mermer. Benim eski kitaplarda okuduğuma göre, eskiden mermermiş; şu anda da mermer. Ama gâliba şimdi mermerlerini değiştiriyorlar. Çünkü zeminde de mermerlerin bazı boşluk yerleri var. Anlaşıyor ki mermerlerde bir değişme var. Okuduğum kitaplarda, duvarların tamamen

mermer olduğunu, mermerlerin önüne de Kâbe'nin içinin örtüsünün olduğunu, perdelerle duvarların örtüldüğünü kitaplarda okumuştum. Daha önce girmiş olan arkadaşlarım da, aynı şeyi söylüyorlar. Şimdi tabii, o perdeler kaldırılmış tozlanmasın diye, biz mermer duvarları gördük.

Köşeye rastlayan kısımlar, yâni duvar ile taban arasındaki kısımlar; duvar kısmı 30-35 cm, taban kısmı 70-80 cm, çok güzel koyu renkli, ceviz renkli, az damarlı bir güzel mermer taşla kaplanmış. Yekpâre gibi anlaşılıyor yâni, güzel bir taşla çepeçevre çevrilmiş. Hani başka evlerde süpürgelik dediğimiz kısım, böyle yeşil bir mermerle çevrilmiş.

Onun üstü, pembemsi sarı bir mermerle, üç metre kadar yukarıya çıkıyor, belki dört metre... Benim tahminî ölçülerim bunlar. Yukarda yine o yeşil mermerlerden bir kuşak, 25 cm kadar, çepeçevre bir dönmüş Kâbe'nin dört duvarını... Arasında bir metre kadar o açık sarı, pembemsi sarı damarlı mermer var. Üstüne bir kere daha, yine 25-30 santimlik o yeşil mermerle dönmüş. Yâni şöyle bir yukarda, iki tane otuz santimlik kuşak var, aralarında 70-80 santim mesafe bulunan. Bu yeşil mermer kuşaklar, aşağıdaki süpürgelik kısmındaki mermerlerle aynı...

Kâbe-i Müşerrefe'nin kapısından girdiğimiz zaman, içini anlatıyorum şimdi size... Hep dışını gördüğünüz Kâbe'nin, yeni dinlemeye başlayanlar da bilsinler, Kâbe-i Müşerrefe'nin kapısından içerisini, iç manzarasını anlatıyorum kapıdan içeriye girdiğiniz zaman, altın kapıdan,

yâni insanların boyundan yüksek olan o yüksek kapı. Bizim sadece Kâbe'nin örtüsünü gördüğümüz, altın kapısını gördüğümüz, resimlerde dış tarafı. Bu kapıdan içeri girdiğimiz zaman, içerde önünüze sıralanmış, sağa doğru üç tane direk var. Etraf pembemsi bir sarı mermerle kaplı... Ama aşağıda ve yukarıda süpürgelik kısmı ve yukarıları yemyeşil, herhalde çok kıymetli bir mermerle örtülmüş.

Tam karşıda, kapının karşısında yuvarlak bir dairevî, şöyle bir metre çapında bir daire içinde, bir kitâbe var. Nesih yazıyla orada bilgiler verilmiş ama, benim artık orada o yazıyı okuma imkânım olmadı. Zâten biraz gölge durumları vardı, yâni yazıyı pek okuyamadım. Herhalde Kâbe'yi tamir ettirmiş olan eskilerin kitâbesi olmalı.

Sol tarafında bir murabbâ var, bir levha, Peygamber Efendimiz'in ismi filân yazılı, kûfî yazılı. Sağında tekrar bir yazı var. Kapının olduğu duvarda da bir kitâbe gördüm. Bir de ortadaki direğe bir şey yapılmış. Herhalde bu en yeni tamirin, kim tarafından yapıldığını anlatmak için.

Kapıdan girdiğimize göre, sağ köşede, yâni Rûkn-ü Irâkî'de, yukarıya doğru bir döner merdiven var, paslanmaz çelik gibi pırl pırl bir şeyle kaplı. Duvarı da var. Kapısından görünen bu... Arkadaşlar, benden sonra giren arkadaşlardan birisi dedi ki:

“—Onun yanına şimdi bir de asansör yapılıyor.” dedi.

Yâni merdivenle değil de, asansörle çıkılacak gibi Kâbe'nin çatısına, bir tertibat da yapıyor diye söylediler. Şimdi, Kâbe-i Müşerrefe'nin içi böyle.

Tabii Kâbe'nin içine girmek çok büyük bir iş... Yâni, herkese nasib olmayan çok büyük bir nimet. El-hamdü lillâh, kardeşlerimizden de girenler oldu. Yâni Kâbe tamir ediliyorken, bir taraftan işçiler çalışıyorken, bir taraftan da Allah'ın nasib ettiği bazı kullar, içeri girip, Kâbe'nin içinde namaz kılma şerefine eriyorlar.

Normal mescidin seviyesinden iki metre kadar yüksek oranın alt tarafı... O yüksek kısım herhalde Kâbe'nin eski malzemesi oraya konulmuş, kıymetli, mübarek malzeme. O dolgu yâni. Bizim Türkiye'deki inşaatlarda su basmanı dediğimiz şekilde orası dolu. Yâni altı boş bodrum değil.

b.IV. Murad Zamanındaki Tamir

Okuduğum kitaplara göre, Kâbe-i Müşerrefe'nin bu büyük bir tamiri, önemli bir tamir bu... Bu tamirden önce en büyük tamiri IV. Murad yapmış. IV. Murad zamanında çok büyük bir sel gelmiş.

Kâbe'nin etrafındaki dağlara o kadar çok yağmur yağmış ki, bardaktan boşanırcasına yağmur yağmış ve seller Harem-i Şerif'i basmış; kum ve moloz getirmiş, Kâbe'nin duvarları çatlamış. Çok büyük bir âfet olmuş.

Kâbe'nin, bu Mescid-i Haram'ın içi, Kâbe'nin etrafı, tavaf edilen yerler, tavaf edilemeyecek kadar taşlarla, kütüklerle, kumlarla dolmuş. Bu hicrî 1026, hatırımda yanlışı kalmadıysa, milâdî 1636 gibi bir tarihte oluyor.

IV. Murad'ın zamanında, 1026 hicrî tarihte bu afet olmuş. Ahâli derhal padişaha haber göndermişler ki, mukaddes mâbedde, Kâbe-i Müşerrefe'de hasar meydana gelecek kadar büyük yağışlar oldu diye. Çatlamış duvarları, yıkılma tehlikesi göstermiş.

Onun üzerine, Mısır'dan Rıdvan Ağa isminde bir vazifeli gelmiş. İlk iş olarak, padişahın haber gelinceye kadar, içeriden bu molozları çekmişler. İki-üç ay içerdeki çöpleri, kumları, taşları, birikmiş olan şeyleri çekmişler. Demek ki, ne kadar dolmuş orası o sellerden... Tertemiz hâle getirmişler. Padişahın haber bekliyorlar, tamiri yapılsın diye. Çünkü çok mühim bir şey... Kimse bir yerine dokunamıyor Mübarek Kâbe-i Müşerrefe'mizin. Nihayet padişahın haber gelmiş Mekke şerifine, Peygamber Efendimiz'in sülâlesinden olan idarecisine haber gelmiş, yapılsın diye tahsisat gelmiş ve kim yapsın derken; o ana kadar oradaki hizmetleri çok güzel yaptığı için, demişler ki:

“—Rıdvan Ağa bu işi yapsın!”

Rıdvan Ağa hakikaten devam etmiş, Kâbe'nin tamiri işine... Daima oradaki alimlere soruyormuş. Dört mezhebin temsilcisi olan Harem imamlarına meseleyi soruyormuş: “Nasıl yapalım?.. Tahta perde yapmak caiz midir?

Çalışma ne usülle olmalı?” diye, daima böyle fetva alarak, danışarak, istişâre yaparak o tamiri yapmağa başlamışlar.

Bir şair Bâkî var biliyorsunuz. Osmanlıların en büyük şairlerinden birisi, şair Bâkî. Kânûnî devrinde yaşamış ve bu Harem-i Şerif’te filân da vazife görmüş. Yâni, oraları görmüş bir şair o. Şair Bâkî, aynı zamanda kadı. O şair Bâkî’nin bir temennisi var...

Bu Kâbe-i Müşerrefe’nin doğu duvarı böyle sellerden zarar gördüğü zaman, Haccac tarafından tamir edilmiş. Yâni sahabe-i kiramın devrinde, Peygamber Efendimiz’den sonra Abdullah ibn-i Zübeyr ibn-i Avvâm’ın Mekke emirliği sırasında, Mekke emirini savaşıarak şehid etti Haccac. Hazret-i Aişe Validemiz’in de yeğeni oluyor Abdullah ibn-i Zübeyr ibn-i Avvam. Hatta şehri muhasara etti.

Mancınıklarla taş ve yanıcı maddeler attılar. Şehrin içinde yangınlar çıktı. Kâbe’nin örtüsü tutuştu, bir yerleri yandı filân. Tabii tamire ihtiyaç var. Haccac o yanan, kendi yaktığı yerleri tamir ettirmiş.

Bizim Osmanlı şairi de asırlar sonra oralara gittiği zaman, oralarda kadılık vs. vazifesi yaptığı zaman demiş ki:

“—Haccac gibi zalim bir insanın, böyle Abdullah ibn-i Zübeyr gibi cennetlik bir sahabenin çocuğunu böyle şehid eden, Emevîlere hizmet eden bir kimsenin, Kâbe’nin böyle duvarını yapmış olması bana girân geliyor, ağır geliyor”

demiş. “Yâni inşâallah, temenni ederiz ki, onun yaptığı şeyleri tekrar yeniden sâlih insanlar yapsın!” diye temenni etmiş. Tabii vefat etmiş gitmiş.

Sonra IV. Murad zamanında bu sel olunca, Kâbe-i Müşerreffe'nin temellerine kadar inilmiş; duvarlarına kadar, şimdi bizim gördüğümüz yapıyla, taşları zâyî edilmeden, mevcut taşlar kullanılarak yeniden yapılmış. Bir de sellerden telef olmuş, kullanılamaz hâle gelmiş taşların yerine, yeni taşlar da getirtmişler, tabii fetva alarak.

Ama Kâbe'nin içindeki taşların her birinin kıymeti var. Hazret-i İbrahim AS'ın yaptığı zamandaki taşlardan hiç birisi, selde çok büyük afetlerde sürüklenip gitmişse, gitmiştir ama, tamirlerde hiç ziyan edilmemiş. Kullanılan kullanılmış, kullanılmayan da dolgu olarak o su basmanı dediğimiz kısma konulmuş. Yâni taşlarının her birisinin tarihî değeri var. Dili olsa da söylese, “Hazret-i İbrahim AS beni nereden getirtti, duvarın neresine koydu...” diye. Kim bilir her taşın ne kadar macerası var.

Temeline kadar yıkılmış. Benim okuduğum *Mir'âtü'l- Harameyn* sahibi Eyyüb Sabri Paşa diyor ki: “Şair Bâkî'nin dediği, temenni ettiği, dua ettiği husus fazlasıyla tahakkuk etti.” Yâni Haccac'ın duvarı değil, bütün öbür duvarlar da temeline kadar çatladığı için... Sel Rûkn-ü Irâkî'den taşları almış götürmüş. Yâni, çok muazzam afet olmuş. O zaman her tarafı köküne kadar indirilmiş ve bugünkü bina IV.

Murad zamanında, 1636’larda yapılmış. Artık kesin tarihleri yanımda yok. Asıl malzemeler, tarih kitapları yok burada... Nihayet ben de bir umre yapan kimseyim. Böyle elimi kolumu sallayarak, kitaplar olmadan geldiğim için, bu kadar söyleyebiliyorum.

1600 kûsür tarihlerinde. IV. Murad, Bağdat’ı fetheden, yâni komşu devletlerin eline geçmişken tekrar Osmanlı’ya katan IV. Murad’ın, içkiyi yasaklayan, sert tedbirler koyan IV. Murad’ın eseri. Yâni en son önemli tamir, bugünkü hâline göre tâmir bu... Ondan sonra ufak tefek, hani sel gelmiş, buraya biraz hasar vermiş; küçük tamirler yapılmış. Ama yıkılıp da duvarlarının tamamen yapılması IV. Murad’ın zamanında ve bizim gördüğümüz duvarlar bu şekliyle, bu taşlar IV. Murad zamanın eseri.

Sanıyorum imamın namaz kıldığı yerde böyle meyilli, Kâbe’nin şadırvanı deniyor. Yâni şadırvan deyince, biz böyle ayrı bir yerde abdest alma yeri diye düşünürüz. Kâbe’nin şadırvanı demek, temele yakın yerde biraz böyle meyilli bir kısmı var Kâbe’den dışa doğru daha çıkık. Orada halkalar var. Kâbe’nin örtüsü iplerle o halkalara bağlanıyor. Kâbe’nin şadırvanı denen kısım orası. İmam da Makâm-ı İbrahim’in önünde Kâbe’ye doğru namaza durup, “*Allâhu ekber!*” diyor, akşamla yatsı namazlarında, sabah namazlarında... Yalnız öğleyin, güneş dolayısıyla, müezzin mahfelinin altında namaz kılar imamlar. İşte o imamların namaz kıldığı yerin hemen solunda bir kitâbe

var. Eller böyle çok süründüğü için yazıları biraz aşınmış. Sanıyorum o IV. Murad zamanının tamir kitabesidir. Yâni taşlar, o inşaat IV. Murad zamanından.

Şimdi tabii bir şeyi daha söylemek istiyorum, Hocamız'ın adı geçsin diye konuşmamda: Kâbe-i Müşerrefe tam böyle çukurda... Cebel-i Ebû Kubeys, yâni Safa'nın arkasındaki dağ... Merve'nin arkasındaki Şâmiye mahallesi, orası da yüksek... Arka tarafında Peygamber Efendimiz'in doğduğu ev tarafı da daha yüksek... Oralara yağmur yağdığı zaman, seller doğrudan doğruya Harem-i Şerif'e geliyor. Yâni, en çukur kısım orası... Oradan Kâbe'ye hasar vermiş daima, eskiden beri.

Gelen sular fazla olduğu zaman, gitme az olduğu zaman, Kâbe'nin etrafı böyle su birikmiş. Şimdi benim yanımda, benim konuşmamı dinleyen kardeşlerden; "Böyle Altınoluğun altında sırlıklam, yağmur sularından ıslanıp duş yaptığım ve bileklerime kadar çapıl çupul suyun içinde tavaf ettiğimi ben biliyorum." diyenler var. Şimdi bizim Hocamız Mehmed Zâhid Efendimiz de, muhterem kızının kendi ağzından dinlediğine göre, böyle bir yağmurlu zamanda yüzerek tavaf etmiş. Yine bizim mühendis kardeşlerimizden birisinin de, böyle yüzerek tavaf ettiğini biliyoruz.

Demek ki, çok yağmur yağdığı zaman, en çukur yeri Mescid'in olduğu yer olduğundan, buraları yağmurla doluyordu. Şimdi dolmuyor artık. Neden?.. Çünkü Kâbe'nin Safa ile Merve

tarafının dış tarafına kamyon girecek, tır girecek kadar büyük bir tünel açtılar, Harem-i Şerif'in altından Mesfele tarafına geçirdiler. Yâni gelen sular artık Kâbe'ye zarar vermeden, o geniş kanaldan, yer altından akıp gittiğinden, şimdi artık Kâbe-i Müşerrefe'nin su basma durumu yok... Ama bu sefer de Kâbe'nin gene tavanı çatlamış, akmaya başlamış olduğundan, tahtaları çürümüş olduğundan, böyle bir tamir oldu ve bu tamir dolayısıyla, o herkese açılmayan altın kapı bazı gariban, böyle boynu bükük müslümanlara açılmış oldu. İçeride namaz kılmak nasib oldu.

Tabii bir soru: Kâbe'nin içinde ne tarafa döneceğiz namaz kılariken? Kâbe'nin dışındayken Kâbe'ye doğru dönüyoruz. Ayet-i kerimelerde:

فَوَلِّ وَجْهَكَ شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ

(البقرة: ١٥٠)

(Fevelli vecheke şatra'l-mescidi'l-harâm)
[Yüzünü, yönünü Mescid-i Haram tarafına çevir!]
(Bakara, 2/150) buyruluyor. Yâni kiblemiz Kâbe, oraya dönüyoruz. Kâbe'nin içinde nereye dönülür?.. Orası merkez olduğundan artık dört cihete de, istediğiniz tarafa da dönüp namaz kılabilirsiniz.

Peygamber SAS Efendimiz Kâbe'nin içine girip namaz kılmıştır. Sahabe-i Kiram, Hazret-i Aişe Vâlidemiz, Ümmehât-ı Mü'minîn, böyle mübarek kimseler Kâbe'nin içine girip namaz kılmışlardır. Peygamber Efendimiz'in içeriye girip iki rekât namaz kıлып hemen çıktığı

rivayet ediliyor. Tavana bakmayı, yâni böyle etrafa bakınmayı uygun görmezmiş Peygamber Efendimiz. Çünkü, Kâbe-i Müşerrefe çok mübarek bir yer olduğundan, Kâbe-i Muazzama olduğundan, içinde iki rekât namaz kılıp çıkmak doğrudur diyorlar.

Ama ben, tabii bunları sonradan okuduğum için, bir kapının karşısındaki tarafa, kapıdan girişe göre karşı tarafa doğru iki rekât, Allah kabul etsin; bir, Rûkn-ü Yemânî'yle Hacer-i Esved köşesi arasına iki rekât; bir, kapıya doğru iki rekât; bir de Rûkn-ü Irâkî'yle Rûkn-ü Şâmî arasına kuzey'e doğru, Altınoluğun altına doğru iki rekât; böylece sekiz rekât namaz nasib oldu. Böylece Kâbe'nin içini de görmüş olduk.

Tabii Kâbe'nin içi, tamirden sonra bir dahagörülse çok daha iyi olur. çünkü o zaman örtüleri yine örtülecek. İçindeki mukaddes eşyalar, tâ eski zamanlardan beri içinde bulunan eşyalar yerli yerine konulacak. Mübarek halıları serilecek. Her şeyi bitmiş olacak... Ama o Kâbe'nin tamiri esnasında ortalığın toz duman olması, mermer tozlarından. Mermerler aletlerle silinirken etrafı toz duman yapıyor. Onların tozları alnımıza, elbiselerimize, çoraplarımıza, her tarafımıza bulaştı. Tabii onlar da çok büyük şeref... Artık insan o elbiseleri başka yerde kullanmaz.

Tozlarını silkelemez. Herhalde onları sandığa kaldırıp muhafaza etmek lâzım böyle çekmeceler içinde...

İşte Kâbe-i Müşerrefe'nin içi böyle. Etrafı şu anda tâmirde... Sordum, "Ne zaman biter

bunun tamiri?” diye. Arkadaşların tahmini, daha bu gidişle Receb ayına belki bitmez, belki Receb ayının sonuna gelir diyorlar. Herhalde ihtimamlı, güzel, dikkatli yapıyorlar. Her şey ölçülü oluyor. Cemaati rahatsız etmeyecek şekilde oluyor.

Kâbe'nin yanında çok yüksek böyle elli metre, yüz metre, ne kadardır boyu bilmem, kocaman bir vinç var. Eşyaları taşımak, almak, götürmek, indirmek, bindirmek için bir vinç koymuşlar, kocaman bir şey... İnşaat hâli orada görülüyor. İnşaatın yapılış tarzını da mühendis kardeşler anlatırken, aşağılara doğru beton kazıklarla kuvvetlendirip duvarları, öyle bir şeyler yapmışlar. Artık ben onun teferruatını bilemiyorum, nasıl olduğunu. Ama tavanı, her tarafı yenilenmiş oluyor. Duvarların mermerleri yenilenmiş oluyor. Tarihî, büyük bir yeni tamir olmuş oluyor.

c. Peygamber SAS'ın Zamanındaki Tamir

Benim okuduğum kitapta, IV. Murad'ın tamiri onuncu tamir olarak gösteriliyordu. Birinci inşası melekler tarafından olmak üzere: Bir, meleklerin yaptığı Kâbe-i Müşerrefe... İki, Adem AS'ın yaptığı... İşte böylece Peygamber SAS de 35 yaşındayken, Kâbe yine böyle sellerle yıkılınca, bir tamir de Peygamber Efendimiz'in zamanında olmuş.

Hatta o tamir esnasında duvarlar indirilmiş gene... Hacer-i Esved'in yerine konulması bahis konusu olunca, her kabile demiş ki:

“—Bu şeref bana ait! Kimseye izin veremem, ben koyacağım!..” Kavga etmeğe karar vermişler. Herkes deve kesmiş, devenin kanını içmiş. O zamanın cahiliye âdetine göre... Yâni, “Bu işte çok kararlıyım, kan çıkar bu işten, kavga ederiz!” mânâsına. Fakat sonunda demişler ki:

“—Birisi hakem tayin edelim. Şu saatte Bâbü’s-Selâm’dan kim gelirse, o hakem olsun. Hangimizi seçerse, o Hacer-i Esved’i yerine koysun!..”

Hakem beklemeye başlamışlar.

Kapıdan kim gelecek diye gözlerken, Allah’ın hikmeti, Peygamber SAS Efendimiz, henüz daha peygamberlik kendisine gelmemiş ama 35 yaşlarında, yakın yâni, dört beş sene var. Çıkmış gelmiş Bâbü’s-Selâm’dan oraya. Çok sevinmişler:

“—Tamam bu Muhammed el-Emin’dur. Bunun hükmüne razıyız.” demişler.

Meseleyi anlatmışlar:

“—Hakem olur musun?” demişler.

Peygamber-i Zîşânımız SAS:

“—Hay hay, olurum!..” demiş.

Kendisinin mübarek ridâsını, yâni omuzuna aldığı üst elbisesini yere sermiş, Hacer-i Esved’i onun üstüne koymuş. Dört yanına kabilenin ilgilileri, o çekişen iddialı kimseleri çağırılmış, “Tutun!” demiş. Herkes ridânın ucundan tutmuş. “Kaldırın!” demiş. Herkes kaldırmış... Efendimiz’in hükmünün güzelliğine bakın!

Kimseyi mağdur etmiyor, üzüyor. Hepsini memnun ediyor. Hacer-i Esved konulacağı hizaya kaldırılınca, kendisi mübarek elleriyle yerli yerine yerleştirmiş.

Bu da bir tamir tabii... Böyle böyle tamirler devam etmiş. En yakın zamanın tamiri, işte bu IV. Murad'dan sonra şimdi bu yapılan tamir olmuş oluyor. Tarihî, önemli bir tamiri size anlatmış oluyorum.

d. Allah'ın Himâyesi Altındaki Kimseler

Şimdi tabii, konuşmamın sonuna yaklaştık ama, sadece böyle Kâbe'yle ilgili bilgi vermekle yetinmeyelim, yine bir hadis sohbeti olsun diye, Câbir RA'dan bir hadis-i şerifi okuyarak, konuşmamı bitirmek istiyorum aziz ve sevgili Akra dinleyicileri! Çünkü burası size göre bir saat önde ve cuma namazının vakti yaklaştı. Şimdi biz cuma namazına gittiğimiz zaman da, yer bulmakta sıkıntı çekebiliriz. Sözü bir an önce bitirmemiz lâzım ama bu hadis-i şerifi de okuyalım, siz kıymetli kardeşlerimiz bilsin.

Efendimiz SAS buyuruyor ki:¹

الْحَاجُّ وَالْمُعْتَمِرُ وَالْغَازِي فِي سَبِيلِ
اللَّهِ وَالْمُجْمِعُ فِي ضَمَانِ اللَّهِ دَعَاهُمْ
فَأَجَابُوهُ وَسَأَلُوهُ فَأَعْطَاهُمْ
(الشرازی عن جابر)

¹ *Kenzü'l-Ummâl*, c.V, s.13, no:11814; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XII, s.162, no:11679.

RE. 201/4 (*El-hâccü, vel-mu'temiru, ve'l-gâzî fî sebîli'llâh, ve'l- mücemmiu fî damâni'llâh; deàhüm feecâbûhü, ve seelûhü fea'tâhüm.*)

Kısa bir hadis-i şerif ama, çok müjdeli... Buradaki kardeşlerimi de bir toplantıda bu hadisten haberdar etmiştim, müjdelemiştim, sevinmişlerdi. Efendimiz buyuruyor ki:

1. (*El-hâccü*) Yâni “Hac yapan kimse...” Hac yapan Zilhicce’de gelir, haccın zamanı Zilhicce.
2. (*Ve'l-mu'temiru*) “Umre yapan kimse...” Umre senenin her vaktinde yapılır, hatta hacla beraber de yapılır. Aynı ihramla yapılırsa hacc-ı kıran olur. Ayrı ihramla, yâni bir umre yapılır, ondan sonra hac yapılırsa hacc-ı temettu olur, biliyorsunuz. O zaman da oluyor, senenin her zamanında yapılabiliyor umre.

(*Ve'l-gâzî fî sebîli'llâh*) “Fî sebîli'llâh gaza eden kimse...”

(*Ve'l-mücemmiu*) *Mücemmi'* de sizsiniz aziz ve sevgili Akra dinleyicileri, “Cuma namazına gidenler.” Yâni bugün cuma, inşâallah siz de cuma namazına gideceksiniz ya; beni dinleyen erkekler, erkeklere farz cuma namazı... Demek ki, “Hacca gelen kimse, umre yapan kimse, Allah rızası için gazaya giden kimse ve bir de cuma namazına giden kimse...” *Mücemmi'*, cumaya giden kimse demek. (*Fî damâni'llâh*) “Allah’ın teminatı altındadır bu mübarek insanlar. Allah bunları koruyor, Allah bunları himayesine almış, Allah’ın damânında, himayesinde...”

Bunlar nasıl kimseler?.. (*Deàhüm feecâbûhü*)
“Allah bunları davet etti. ‘Gelin beytimi ziyaret edin!.. Gelin benim yolumda savaşın!.. Gelin camiye, cuma kılın!’ diye çağırın Allah, nasib eden Allah... Onlar da Allah’ın bu davetine icabet ettiler.”

Hacı, Allah’ın hac davetine icabet etti, Allah’ın misafiri... Umreci, umre davetine icabet etti, umre yapıp Beytullah’ı ziyaret ediyor. O da Allah’ın misafiri. Allah’ın davetine icabet ettiler. Fî sebîli’llâh gaza eden de, o da, “Allah cihad edin!” diye emrettiğinden, o emre itaat etmiş oluyor. O da Allah’ın davetlisi. Cumaya giden de Allah’ın davetlisi...

İşte ben bu hadisi seçerken biraz da sizi düşünerek seçtim.

Yâni uzaktan sizin de içiniz yanacak:

“—Ben de umreye gitseydim, oraları görseydim” diyeceksiniz.

Bakın, siz de orada işte cumaya gidin! Cumaya gittiğiniz zaman, —sizin için bir buçuk saat var— siz de Allah’ın himayesinde oluyorsunuz, Allah sizi davet etmiş oluyor. Siz de davete icabet etmiş oluyorsunuz. Sonuç ne olacak?

(*Ve seelûhü fea’tâhüm*) “Tabii bunlar Allah’tan bir şey istiyorlar. El açıyorlar, dua ediyorlar, Allah’tan istiyorlar. Allah da onlara istediklerini ihsan ediyor.”

Onun için, aziz ve muhterem kardeşlerim, cumayı aşk ile şevk ile kılın! Evinizde cuma için

gusül abdesti alın, yıkanın! Ondan sonra güzel kokular sürünün, bayram elbiselerini giyin! Cumaya erken saatte gidin, vaazı dinleyin, cumayı kılın!.. Hutbeyi ses çıkartmadan dinleyin! Yanınızdaki insan konuşurken, “Sus!” desanız bile sevabı kaçar. Hiç konuşmayacaksınız. Çıt çıkartmadan hutbeyi de dinleyeceksiniz. Allah’tan isteyeceklerinizi isteyin! Peygamber Efendimiz’e çok salât ü selâm getirin!

Ne isterseniz Allah verecek. Bu hadis-i şerifte, (*fea’tàhu*) “Onlar istediler, Allah da onlara verdi” diyor bu insanlar için. Siz de isteyince size de verecek. Kendinize dua edin, ana babanıza dua edin! Bizi de duadan unutmayın, sevdiklerinizi de duadan unutmayın, aziz ve sevgili Akra dinleyicileri!..

Bir de tabii cumadan önce veya sonra kabir ziyareti, hasta ziyareti çok önemlidir. Sadaka vermek, hayır yapmak çok önemlidir. Allah hayırlarınızı kabul eylesin... Hayır da yapmaya gayret edin! Kabir ziyaretine de dikkat edin! Yâsin-i Şerifler okuyun onlara... Hasta ziyaretine dikkat edin! Hastaları ziyaret etmek çok iyidir. Bir insan oruçluysa, cuma da kılmışsa, hasta ziyareti de yapmışsa, kabir ziyareti de yapmışsa, sadaka da vermişse; hepsini bir günde yapabilen, bir araya getirebilen bir insanın, bir günde bunların hepsini yapmaya muvaffak olan bir insanın cennetlik olacağına dair müjdeler var.

Allah-u Teâlâ Hazretleri sizleri iki cihan saadetine erdirsin... Hem dünyada, hem ahirette aziz ve bahtiyar olun... Temenni ederim ki, sizlere de Allah-u Teâlâ Hazretleri hem zenginlik versin, hem sıhhat afiyet versin, buraları ziyaret etmeyi de nasib eylesin... Cumaları da kılmayı nasib eylesin...

Vakit olsaydı, hanım kardeşlerimize de müjdeli bazı hadisler okurdum. Onları da inşâallah önümüzdeki hafta okuruz...

Es-selâmü aleyküm ve rahmetu'llâhi ve berekâtühû! Aziz ve sevgili Akra dinleyicileri, cumanız mübarek olsun!..

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŞAN

08. 11. 1996 - Mekke

[Bütün CUMA SOHBETLERİ'ne PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

